

Årsmelding 2024

Styrets sammensetning

Oddlaug Lakseide, styremedlem og kontaktperson

Frank Nygård, sekretær

Tone Grande Nilsen, kasserer

Elsa Nymo, styremedlem

Mariann Nesvold, styremedlem

Varamedlemmer

1. Kari Kvisle

2. Terje Andreassen

3. Siv Garles Sjøland

Revisorer

Eldbjørg Hillestad

Erik Myre

Valgkomite

Marit Fossen, leder

Kato Nyheim

Elisabeth Müller

Administrasjon

Til årsmøtet 5. mars hadde valgnemnda ikke klart å finne ny lederkandidat etter Jarle Bakke. Styret konstituerte seg 17. april. 1. vara Kari Kvisle fikk møteplikt i styret. Det ble ikke konstituert nestleder. I Brønnøysundregisteret er Tone Grande Nilsen og Oddlaug Lakseide satt til å ha signaturrett. Oddlaug er og registrert som kontaktperson. Frank og Oddlaug står som mottakere av lagets e-post.

Styret har i 2024 avholdt 10 møter og behandlet 54 saker. Varamedlemmene har vært innkalt og har møtt jevnlig. Fast møtested har vært lokaler hos Midt-Troms museum. Augustmøtet ble avholdt i Hamnvåg, på hytta til Oddlaug. I forkant besøkte styret det nyrestaurerte skjelternaset (1850) på gården Karlsrud, Indre Tennes. På Tennes ble vi og tatt vel imot av Ingebjørg Hage i prestegården og vi besøkte Tone Grande Nilsen sin fars barndomshjem med våningshus bygd i 1915. I desember møttes styret til julemøte i gamle Istindli skole, bygd 1906 i Myreneset og flyttet til Istindli i 1943.

Laget er medlem i Landslaget for lokalhistorie (LLH). LLH har siden 1990 gitt ut *Lokalhistorisk magasin*. I 2024 gikk magasinet over til å bli en fri digital publikasjon som kan leses på LLH's hjemmeside. <https://landslaget.org/lokalhistorisk-magasin/>

Det vitenskapelige tidsskriftet *Heimen* har vært tilgjengelig digitalt via LLH's hjemmeside fra 2017. <https://www.idunn.no/journal/heimen>

Laget er medlem av Troms historielag (TH) som benytter egen FB-gruppe til informasjon.

Styret benytter StyreWeb, en IT-løsning for lag og foreninger. Her arkiveres dokumenter og her registreres medlemmer med inn- og utmeldinger. Nyhetsbrev sendes enkelt til medlemmene fra denne. Laget benytter også StyreWeb til fakturering og regnskap.

Medlemstall

31. desember 2024 har laget registrert 76 betalende medlemmer. 3 nye medlemmer er kommet til. Medlemmer som ikke har fornyet sitt medlemskap får fortsatt e-poster med informasjon fra laget. Vedtektene krever skriftlig utmelding.

Lagets hjemmeside og facebookgrupper

Webredaktør Odd-Inge Larsen har god regi på hjemmesida. Styret sender over info om arrangement og aktivitet som ønskes publisert. Daglig er det mellom 70 og 100 som er innom sida.

På hjemmesida, under en skjult fane kalt SkoleNETT, ligger all dokumentasjon som er samlet inn i Fangeprosjektet. Hittil er det kun prosjektgruppas medlemmer, Narviksenteret og en lærer ved Bardufoss ungdomsskole som har fått tilgang til materialet.

Facebookgruppa har 334 medlemmer. Fra tidligere å være benyttet til å dele gamle bilder er aktiviteten lav og i hovedsak benyttet til å spre informasjon om lagets aktivitet.

Grasrotgivere

I 2024 har laget registrert 10 grasrotgivere.

Representasjon

Laget har vært representert lokalt, regionalt og sentralt. Landsmøte i LLH avholdes annethvert år. I 2025 avvikles møtet i Stavanger 23. – 25. mai. Jarle Bakke er valgt som vararepresentant til styret for perioden 2023 – 2025.

12. – 14. april: Troms historielags årsmøte 2024 var lagt til Manddalen, Senter for nordlige folk. Mariann Nesvold og Tone Grande Nilsen møtte. Tone ble her valgt inn som 3. vara til styret i TH. Oddlaug Lakseide er valgt inn i valgkomiteen i TH.

4. mai: Etter initiativ fra Frivillighetssentralen deltok laget på Marked for frivillige lag og foreninger på Høgtun. Målet var presentasjon av lag og foreninger. Terje Andreassen stilte med utstyr for utelek, Langsvenske. Kari Kvisle, Gerd Borgen, Frank Nygård, Elsa Nymo og Oddlaug Lakseide stod på stand innendørs.

12. juni: Midt-Troms museum i samarbeid med Den kulturelle skolesekken (DKS) i Målselv kommune inviterte elever fra 8. klasse ved Bardufoss ungdomsskole og Sameskolen i Troms til aktivitetsdag på Fossmotunet. Med tema Bærekraft var målet og formidler kommunens lokale kulturarv gjennom aktiv deltakelse. Her stilte Kari Kvisle, Mariann Nesvold, Terje Andreassen, Elsa Nymo, Frank Nygård og Oddlaug Lakseide.

5. - 6. oktober: Troms historielags høstseminar: Trondenesleiren – Finnmarksbyen i Troms – om gjenreisninga etter krigen. Trondenes/Harstad. Tone møtte som vara for TH.

Elsa Nymo og Oddlaug Lakseide representerer laget i Målselv kommunes bygdebokkomite.

Årsplanens arbeidsmål

Arbeidet med Målselvkalenderen, Kulturminnedagene og minnetavler knyttet til Russebautaen, nå Bautasteinen på Bardufoss, og tavle ved Bardufoss videregående skole, der Bautasteinen opprinnelig ble reist, har utgjort hoveddelen av saks-/arbeidsmengden.

Ansvar for administrering og koordinering har vært fordelt slik:

Målselvkalenderen Tema: Første delen av det 20. århundre	Prosjekt: Undervisningsmaterieell 2. verdenskrig/ Minnetavler ved bautasteinen og Bardufoss vgs	Kulturminnedagene Tema: Spor, nettverk og forbindelser
Mariann Nesvold Terje Andreassen Aud Brustad Kristian Moldenæs	Oddlaug Lakseide Frank Nygård Gerd Borgen Odd Inge Larsen	Frank Nygård Elsa Nymo Oddlaug Lakseide

Målselvkalenderen

Tema for Målselvkalenderen 2025 omhandler første halvdel av 1900-tallet. Gruppa har hatt fire møter og kontakt på telefon og e-post. Vidkunn Haugli skrev forord for historielaget, og ordfører Martin Nymo skrev forord/hilsen fra kommunen. Hermien Prestbakmo skrev også i år dikt til kalenderens tema. Ni av lagets medlemmer bidro med tekst og bilder om: spelemenn, telegrafstasjonen på Moen og på Messeltmo, stier, kjerreveier, bilveien, mekanisering i landbruket, laksetrappa ved Målselvfossen, meieri, ysteri og smørhus, første rutebilselskap, elg i hundre år, Bardufoss kraftstasjon og lokomobilene på Fosshøgda. Kari Kviste leste korrektur før Odd Inge Larsen fikk oversendt all tekst og bilder, redigerte, lagret og sendte til trykkeriet.

ABC Grafisk trykte opp 600 kalendere, til kr 45.200 inkl. mva. Kalendergruppa var med på layoutmøte og ett møte for gjennomgang, før kalenderen gikk i trykken. Vi har hatt et veldig godt samarbeid med trykkeriet. Kalenderen var ferdig i slutten av november.

27 bedrifter forhåndskjøpte årets kalender.

Historielaget har deltatt med salg på julemesse på Målselvsenteret og på Rundhaugmartna. Kalenderen har vært i salg hos Gullgruva Olsborg, Husfliden Bardufoss, Joker Sandmo Rundhaug og Joker Holt. Alle hovedmedlemmer har fått en kalender.

Prosjekt: Undervisningsmaterieell «2. verdenskrig - Fangeleirene i Målselv»

Prosjektgruppa har hatt 12 arbeidsmøter. GPS-merking av tufter etter aktivitet i området rundt Brorstadbekkdalen, der Lager Olga etablerte seg, ble gjennomført i juni. Knut Arne Evenstad og Arne Olsborg var våre lokale guider. Gruppa intervjuet tidsvitnet Johan Olsborg i 2023.

Alle benyttede bilder har fått tekst og referanse til eier. Webredaktør Odd Inge Larsen åpnet SkoleNETT på hjemmesida for Narviksenteret for korrektur våren 2024. Neste mål er å presentere undervisningsopplegget for Bardufoss ungdomsskole.

Gruppas forslag til tekst på minnetavlene er korrekturlest av Narviksenteret og Marianne Neerland Soleim UiT. Marit Fossen har fulgt prosessen, kommet med innspill og informert Kultur- og kirke departementet ved Krigsgravtjenesten som benyttet Falstadsenteret for godkjenning av tekstene.

GPS-merking, fotografering og innsamling av historier og bilder fra tidsvitner og personkilder er avsluttet. Prosjektet er i slutfasen og skal nå presenteres for lærere som underviser i fagene samfunnsfag og historie.

Informasjonstavler

I september, etter å ha vært tatt ned og lagret i 9 år, fikk Bautasteinen ny verdig plass i Krigshistorisk landskap, Bardufoss sentrum. Ansvarlig var Målselv kommune i samarbeid med Forsvaret. Lagets interesse er formidling av lokal historie og da spesielt for kommende generasjoner.

Formelle søknader til Fylkeskommunen som eier av skolen og Forsvaret som eier av grunnen i Krigshistorisk landskap, har vært kommunens ansvar.

Kommunen har og ansvaret for fundamentering og oppsetting av minnetavlene. Etter kontakt og oppdrag fra laget har kunstner Alvin Jensvold prosjektert og produsert to minnetavler. Tavla ved Bautasteinen ble montert av Alvin Jensvold 19.11.2024.

Kommunen ønsker avduking av krigsminnesmerket ved markering på Frigjøringsdagen 8. mai 2025.

Tavla som var tenkt som veggtafle på Bardufoss videregående skole er også produsert. Skolens ledelse ønsket ikke den opprinnelig foreslåtte plasseringen. Alvin har foreslått tavla som monument på sokkel og plassert frittstående i vestenden av skolen. Dette er i området der krigsgravplassen var anlagt, og Bautasteinen opprinnelig var satt opp. Minnetavla vil få en omramming og plassering som støtter budskapet i historia. Skolens ledelse har akseptert forslaget. Alvin utarbeider kostnadsoverslag. Kommunen i samarbeid med laget søker flere instanser om støtte.

Kommunen har tidligere vært behjelpelig med å søke midler til kunstnerisk utforming av tavlene. Søknad til Forsvaret i 2024 ble innvilget med kr 50 000. Søknad til Kulturrådet og KORO (Kunst i offentlige rom) ble avslått. Målselv kommune har forskuttert tavlene med kr 50 000 i påvente av eksterne tilskudd.

Lokalhistorie i skolesekken

Midler fra Landslaget for historielag, kr 20 000, tildelt i 2020, til ny oppsetting av *Historisk speil – fangene i Målselv* i *Den kulturelle skolesekken* står fortsatt ubrukt. Midlene skal benyttes til formidling av lokal historie om krigsfangeleirene og krigsfangene til ungdommer i Målselv. Prosjektet er initiert i samarbeid med Målselv kommune og Midt-Troms museum

(MTM). Ansvarlig for Den kulturelle skolesekken (DKS) ønsker samarbeid med MTM og MH ved markering av Frigjøringsdagen 2025. Målet er å engasjere og invitere elever når Bautasteinen avdukes.

Temakvelder

Etter årsmøtet 5.3 var professor ved UiT Kari Aga Myklebost invitert og formidlet om sin forskning på «Krigshistorie som utenrikspolitisk verktøy». Forskninga viste russisk minnepolitisk offensiv ovenfor Norge i nord, med vekt på aktører, symboler og motiver. Foredraget hadde tittelen: «Russisk minnediplomati overfor Norge i nord». Et svært så aktuelt tema og ikke minst til ettertanke i forbindelse med lagets arbeid med sovjetiske fanger i Målselv under 2. verdenskrig.

Kulturminnedagene 2024, 31. august - 8. september

Temaet for Kulturminnedagene 2024 *Spor, nettverk og forbindelser* utfordret også i år til formidling av aktuell historie, kulturarv og tradisjoner i lokalmiljøet. I år med søkelys på knutepunkt i et større nettverk. Et nettverk av synlige og usynlige stier mellom kulturer, tradisjoner, mennesker, organisasjoner og samfunn. Laget valgte å lete, velge ut og levendegjøre spor i lokal historie på strekningen Bardufoss til Eidet på Målsnes. Vår arbeidstittel var: *Natur- og kulturvandring. Med buss langs «glemte» ruter.* 35 ble med på annonsert guidet busstur.

Vidkunn tok hovedansvaret for kulturen ved Trollhaugen, Målselv kirke/prestegården, handelssteder, fergesteder og krydret som alltid med egne anekdoter. Geolog Terje Motrøen fra Bardu delte sine kunnskaper om bergarter og landheving, naturgitte forutsetninger for bosetting gjennom tidene. Han var ansvarlig guide på klebersteinsbruddet på Grunnes og steinalderboplassen på Eidet. Kurt Magne Stormo snakket om og delte kart over samiske flyttveier i Målselv. Tone Grande Nilsen fortalte det hun hadde samlet av informasjon om skysstasjonen på Moen. Knut Helge Grimstad var vertskap på ungdomshuset Skansen hvor han fortalte om handel og fremførte egenprodusert sangtekst om Målsnes. Ellen Johansen hadde, på forespørsel, stilt ut og skrevet tekst om sine 24 sjøldyrka potetsorter. Den eldste hadde vært dyrket på hennes heimgård på Navaren siden krigen. Medlem Torbjørn Løvland tok ansvaret for reiseskildring. Denne er lagt ut på vår heimeside. Med kafferast i kirka og middag på Skansen feiret vi Kulturminnedagene på verdig vis.

Økonomi

Historielagets økonomi bygger hovedsakelig på styrets frivillige innsats, medlemskontingent, prosjektmidler, momskompensasjon og inntekter fra kalender og boksalg.

Medlemskontingent utgjorde i 2024 kr 26.800. I momskompensasjon mottok laget kr 8.769. Grasrotandel fra Norsk Tipping var på kr 5.241. Kulturminnedagen ga oss et overskudd på kr 3.685. Kalendersalget for forrige år, endte med et overskudd på kr 15.340. Målselvkalenderen for 2025 viser foreløpig et underskudd på kr 4.370.

Infotavlene i Krigshistorisk landskap og ved Bardufoss videregående skole kostet kr 213.075. Til dekning av dette har vi avsatt penger fra «Bardufossfangenes minnefond» kr 42.788,45 Tilskudd fra forsvaret kr 50.000 og tilskudd fra Målselv kommune på kr 50.000. Vår utgift blir da på kr 70.286,55 for tavlene.

DKS-dagen 12. juni på Fossmotunet ga oss ei inntekt kr 10.000.

Regnskapet viser at Målselv Historielag for 2024 fikk et underskudd på kr 100.252.

Bankkontoen viser pr. 31.12.2024, kr 277.390,23.

Av bankinnskuddet er kr 20.000, - bundet opp mot «Den kulturelle skolesekken».

Oppsummering/vurdering året 2024

Oppgaver internt har blitt gjennomført som planlagt. Det gjelder først og fremst Målselvkalenderen og arrangement under Kulturminnedagene.

Arbeidet med tekster til informasjonstavlene er ferdigstilt. Her gjenstår arbeidet med å søke midler til oppsetting av tavla ved skolen. Lag og foreninger har flere instanser som bidrar økonomisk når målgruppa er barn og ungdom.

Tilbakemeldinga fra Bardufoss ungdomsskole og Narviksenteret på innsamlet lokal historie om krigsfangeleirer går på behovet for lokale guider når lokal historien skal formidles.

Kommunen ser oss og setter pris på oss som en særdeles viktig samarbeidspart i arbeidet med formidling av lokal historie og kulturvern. Vi er blitt bevisst på at kommunen har minimalt med ressurser, menneskelig og økonomisk til daglig administrering og drift innfor kulturvern. Laget ser fram til arbeidet med revidering av Temaplan for kulturminner, 2017-2029.

Gjenreisningen av krigsminnesmerket i Krigshistorisk Landskap er beviset på at samarbeidet mellom Målselv kommune, Forsvaret, Kultur- og likestillingsdepartement og Målselv historielag har vært vellykket. Å være i innspill med Forsvaret er viktig. I Målselv bygger mange sin identitet via Forsvarets aktivitet.

Samarbeidet med Statskog om Informasjonstavle som markering av krigsfangeleiren ved Høgskarhus, har stått i bero dette året i påvente av Statskogs reguleringsplan for området.

Laget har få eller ingen medlemmer fra Øverbygd, Rundhaug, Målsnes, Kjerresnes, Rossvoll og Takelvdalen. For å tjene hele bygda og kunne formidle til kommende generasjoner trenger laget flere medspillere. Kanskje vi klarer det om vi viser oss fram for skolene?

Historielagets styre takker sine medlemmer, lag og foreninger for deres støtte i arbeidet med å formidle lokalhistorisk kunnskap om folks livsvilkår gjennom tidene.

Lykke til med nytt arbeidsår!

Bardufoss den 28. januar 2024

Styret for Målselv Historielag